

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

20^e JAARGANG

WOENSDAG 19 JUNI 1935

No. 1016

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Economisch-Statistisch Kwartaalbericht f 1,—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Biz.
STEUN AAN DEN LANDBOUW, AAN DE INDUSTRIË EN AAN DE SCHEEPVAART door <i>Dr. H. M. H. A. van der Valk</i>	526
De transferovereenkomst met Duitschland door <i>C. A. Klaasse</i>	528
De huurveranderingen van vóórroorlogsche en nieuwe woningen door <i>J. M. C. Koert</i>	529
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Statistiek betreffende de wereldproductie, het wereldverbruik en den wereldin- en -uitvoer van suiker door <i>Dr. Gustav Mikusch</i>	531
De traanproductie en de vetmarkt door <i>E. Stargardt</i>	532
AANTEKENINGEN:	
Het vraagstuk van de oprichting van Economisch-Technologische Instituten in Nederland	533
Staatsbemoeiing met het bankwezen in Duitschland en in de Vereenigde Staten	535
Koersdaling van Belgische Staatsobligaties	536
MAANDCIJFERS:	
Emissies in Mei 1935	536
STATISTIEKEN	537—540
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

17 JUNI 1935.

Gedurende de afgelopen week zijn de geldkoersen blijven aantrekken. Daarbij komt nog, dat de Minister Vrijdag a.s. de gelegenheid openstelt in te schrijven op een bedrag van f 60 miljoen schatkistpapier (waarvan f 43 miljoen dienen ter remplaceering van aflopend papier) zoodat ook hierdoor de beschikbare middelen op de geldmarkt verminderd zullen worden. Voorloopig zal men dus wel niet op lagere geldkoersen moeten rekenen. De rente voor drie maands bankaccepten is van 4½ tot 5 pCt. opgelopen. Call noteerde 4½ pCt. Prolongatie 4—4½—3½—4 pCt.

* * *

Over het geheel genomen heerschte er op de wisselmarkt een kalmer stemming. De koersen van onze hoofd-deviezen zijn uiteindelijk maar weinig veranderd. In den loop der week viel een kleine stijging waar te nemen, doch gisteren was de stemming weder overwegend flauwer. Ponden zijn van 7.26 tot 7.32 opgelopen, doch weder op 7.26½ gesloten; Dollars noteerden 1.47½—1.48—1.47½. De £/\$ notering kwam van 4.94 op 4.92½. Voor Fransche Francs was de opinie veel gunstiger, zoodat de koers van 9.77 tot 9.73½ kon terugloopen. De Ponden/Frs. koers daalde van 75 tot 74.60; de contrôle had moeite een te scherpe daling te voorkomen. Belga's liepen van 25.05 tot 24.95 terug; het was enkele malen mogelijk goud op de open markt te koopen en dit aan de Nationale Bank te Brussel ten verkoop aan te bieden. Marken liepen van 59.70 tot 59.42½ terug. De nieuwe voorschriften inzake de afgifte van reis-Registermarken heeft een verhooging van den afgifteprijs tengevolge gehad, welke waarschijnlijk tenslotte weder eenigszins gecompenseerd zal worden door de mindere vraag en het grooter aanbod van hen, die zich van hun bezit van Registermarken willen ontdoen. De overige soorten Sperrmarken veranderden bijna niet; alleen effecten Sperrmarken waren flauwer. In Dantzig is de toestand nog steeds verward; een juist beeld hoe het met den Dantziger Gulden gesteld is, kan men zich nog niet vormen. Canadeesche Dollars een fractie onder New-York: 1.47½. Ook in Canada schijnen plannen te bestaan voor de vorming van een fonds ter voorkoming van ongewenschte schommelingen in de valuta.

De marges voor Ponden en Dollars op 1- en 3-maands levering zijn deze week practisch niet veranderd; Ponden noteeren resp. 4½ en 14½ p. agio, Dollars 1 resp. 3 p. boven kassa.

Op de goudmarkt zijn bij de rustiger toestanden een algemeen aanbod en een prijsteruggang te constateeren; baren waren op f 1.651, Eagles 2.53½, Sovereigns 12.41, Gouden Tientjes f 10.41. Marken bankpapier waren tenslotte op 49.25 aangeboden.

STEUN AAN DEN LANDBOUW, AAN DE INDUSTRIE EN AAN DE SCHEEPVAART.

De economische politiek van ons land vertoont een groot aantal tegenstrijdigheden; daarover bestaat in het algemeen weinig verschil van meening. Eenerzijds acht men deze tegenstrijdigheden een logisch gevolg van de zeer abnormale omstandigheden, waarin ons land verkeert, anderzijds legt men steeds den nadruk op de groote nadeelen van deze tegenstrijdigheden voor onze volkshuishouding. Hoe dit ook zij, het is in elk geval niet gemakkelijk om de economische politiek van onze Regeering met een enkel woord aan te duiden, omdat er elementen van zeer verschillende aard in voorkomen. Zeker is echter, dat zij niet met een consequente deflatiepolitiek overeenkomt.

Een van de doeleinden, die de Regeering zich gesteld heeft, is de instandhouding van de essentiële deelen van onze volkshuishouding. Het eerste ingrijpen op dit gebied betrof den Landbouw, die voornamelijk door middel van prijscorrectie beschermd is. In de Memorie van Antwoord op de begroting van het Landbouwcrisisfonds 1933 werd er op gewezen, dat, nu de correctie was aangebracht, aan een verdere zooveel mogelijke evenredige daling van het prijs- en kostenpeil alle aandacht zou worden gewijd. Dit punt hebben wij destijds uitvoerig behandeld en daarbij onzen twijfel geuit over het succes van een dergelijke politiek¹⁾. Wij hebben er toen op gewezen, dat het consequenter ware geweest, indien de prijscorrectie had plaats gevonden, niet op basis van het economisch te hooge niveau, maar door het neerdrukken van de starre prijzen van goederen en diensten op een lager niveau, waardoor ook de landbouwsteun van beperkter omvang zou zijn gebleven. Dan zou onze volkshuishouding op een lager niveau zich beter aan den toestand op de wereldmarkt hebben kunnen aanpassen dan thans het geval is. Immers, door steun aan den eenen bedrijfstak, moet ook een andere bedrijfstak beschermd worden, enz.

Dit proces begint zich langzamerhand duidelijker af te teekenen. Na den steun aan den Landbouw, die allens in omvang is toegenomen, kwam de steun aan de industrie door middel van tariefsverhoging en van contingentieering. Vrijwel ongemerkt is de contingentieering van industriele producten over een zoo groot gebied uitgebreid, dat men moeilijk meer kan spreken van een eenzijdige steunverleening aan den Landbouw. De steun aan de industrie heeft op het oogenblik een omvang bereikt, die men licht geneigd is te onderschatten, voornamelijk als gevolg van den vorm, waarin deze plaatsvindt. De steunverleening aan de industrie onderscheidt zich namelijk van die aan den Landbouw vooral in tweeërlei opzicht:

1. De Landbouw wordt in zijn geheel beschermd; de industrie niet. Enkele belangrijke industrieën, die haar productie voornamelijk in het buitenland afzetten, kunnen door contingentieering niet geholpen worden. De steun aan de industrie is bijna geheel gericht op het binnenlandsch verbruik. Uitvoerpremies of -subsidies zijn uitzondering.²⁾ Toch is onze industrie voor een belangrijk deel op uitvoer gericht; de uitvoer wordt echter bemoeilijkt door het hooge prijs- en kostenpeil, dat o.a. ook weer een gevolg is van den Landbouwsteun.

2. De steun aan den Landbouw is veel „zichtbaarder” dan die aan de industrie. In de eerste plaats is het algemeen bekend, dat de agrarische bescherming de consumenten ongeveer f 200 miljoen per jaar kost. Omtrent de grootte van den steun aan de industrie tast men in het duister³⁾. De Landbouw brengt

namelijk in het algemeen standaardproducten voort, waarvan de prijzen op de wereldmarkt voor iedereen bekend zijn. De industrie in ons land levert in het algemeen kwaliteitsproducten, waarvan de prijzen niet altijd bekend zijn, terwijl bovendien een prijsvergelijking voor dezelfde producten, doch van verschillende kwaliteit, op moeilijkheden stuit. Tenslotte voelt iedereen dagelijks den druk van den steun ten behoeve van noodzakelijke levensmiddelen; voor industriele producten is dat veel minder.

Hiermede willen wij geenszins zeggen, dat de steun aan de industrie vergeleken met dien aan den Landbouw te groot of te klein is. Bij gebrek aan voldoende gegevens is het niet mogelijk vergelijkingen te maken. Wel is dit mogelijk bij een anderen bedrijfstak, nl. de scheepvaart, die volgens een onlangs ingediend wetsontwerp door middel van rentelooze voorschotten zal worden geholpen. Reeds vroeger is aan de scheepvaart hulp verleend door oprichting van de Benas, door middel van gewone credieten tegen onderpand en van de z.g. opleg- en gagecredieten. De gagecredieten waren bedoeld als compensatie voor de hooge kosten van levensonderhoud in ons land vergeleken met Engeland en andere West-Europeesche landen; de loonen in de zeescheepvaart waren namelijk reeds zoo laag⁴⁾, dat zij niet opnieuw voldoende verlaagd konden worden, tenzij het leven hier te lande ook goedkooper zou worden. De oplegcredieten, in den winter van 1933/34 verleend, bedoelden de lasten te verlichten, die voortvloeiden uit het opleggen van abnormaal veel schepen in die periode.

* *

Naar aanleiding van het ingediende wetsontwerp willen wij bij de principieele vraag, of steunverleening aan de scheepvaart gewenscht is, nader stil staan. Als uitgangspunt nemen wij daarvoor de economische politiek van de Regeering, omdat het vraagstuk op deze basis het meest vruchtbaar kan worden behandeld. Uit tweeërlei overwegingen is o.i. deze steun te verdedigen. In de eerste plaats uit hoofde van een herstel van het nadeel, dat de scheepvaart ondervindt tengevolge van de protectionistische politiek, die sedert 1931 allens in betekenisse is toegenomen. De bescherming van Landbouw en industrie heeft het vervoer ter zee aanzienlijk doen afnemen. Hoewel het niet mogelijk is om precies aan te geven, hoe de omvang van de handelsbeweging van ons land met het buitenland op het oogenblik zou zijn, indien de beschermingspolitiek minder sterk was geweest, staat het niettemin voor ons vast, dat de Nederlandsche scheepvaart minder zwaar zou zijn getroffen, indien de uitwisseling van goederen met het buitenland vrijer ware geweest. Wij willen dit argument intusschen niet te zwaar laten wegen, teneer omdat het niet mogelijk is dit punt kwantitatief vast te stellen.

Zulks is intusschen wel het geval met het principe van prijscorrectie. Immers, indien de agrarische prijzen voor correctie in aanmerking komen, omdat deze zoo catastrophaal gedaald zijn, dan zal zulks ook moeten geschieden met de prijzen in de scheepvaart, als deze op een te laag niveau zijn gekomen. De prijsvorming in de zeescheepvaart is nog meer dan die in den Landbouw van de wereldmarkt afhankelijk. Vergelijkt men de prijzen in den Nederlandschen Landbouw met de scheepsvrachten, dan verkrijgt met het volgende beeld:

ring van cement de verbruikers in 1934 met ongeveer f 2.000.000 zijn belast. De kosten van de contingentieering van vele andere producten laten zich echter niet zoo gemakkelijk berekenen.

⁴⁾ De loonen in de scheepvaart behooren, afgezien van die in den Landbouw, tot de laagste in ons land; zij zijn echter de hoogste loonen, die in de scheepvaart in de wereld worden betaald. (Zie het Verslag van de Nederlandsche Reedersvereniging over 1934). Wel een aanwijzing voor het feit, hoe hoog het loonpeil in ons land boven dat op de wereldmarkt ligt.

¹⁾ Zie E.-S. B. van 2 Mei 1934.

²⁾ De textielindustrie ontvangt naast de contingentieering in ons land nog een steun door de contingentieering in Indië. Zoo zijn er misschien nog enkele gevallen, doch dit zullen uitzonderingen zijn.

³⁾ Uit een berekening van Ing. S. L. Wijnbergen in E.-S. B. van 12 Juni jl. blijkt, dat door de contingentieering

Agrarische prijzen en Scheepsvrachten.

Jaar	Index van landbouw-prijzen	Index van scheeps-vrachten ²⁾	Index van landbouw-prijzen	Index van scheeps-vrachten
	1924-1929 = 100	1898-1913 = 100	Gem. 1927, 1928, 1929 = 100	
1927 ¹⁾	91	127.6	95	108
1928	100	114.9	105	97
1929	95	112.6	100	95
1930	88	92.0	92	78
1931	76	86.6	80	73
1932	57	63.0	60	53
1933	49	57.5	51	49
1934	56	53.3	59	45

¹⁾ Voor de landbouwprijzen gelden de oogstjaren 1926—1927 enz. Vanaf 1929/30 zonder fabrieksaardappelen.

²⁾ Index van „The Economist”; vanaf 1931 op goudbasis.

Deze tabel vereischt nog eenige toelichting. In den index van de landbouwprijzen, zooals deze gepubliceerd wordt door de Directie van den Landbouw, is de steunverleening reeds voor een zeer groot deel verwerkt. De index van scheepsvrachten heeft betrekking op de wilde vaart; de vrachten in de lijnvaart zijn hierin niet begrepen. Hoewel de vrachten in de lijnvaart thans zonder twijfel hooger zullen liggen dan in de wilde vaart, was de toestand in de jaren vóór de crisis juist andersom. Ook al houdt men hiermede rekening, dan laten de bovenstaande gegevens geen twijfel over, dat de toestand in de scheepvaart thans ongunstiger is dan in den Landbouw.

De vergelijking met den Landbouw is nog verder door te trekken en wel op het punt van den omvang van den steun. De bovenstaande gegevens rechtvaardigen in het kader van onze huidige economische politiek het *principe* van steunverleening aan de zeescheepvaart. Omtrent den omvang is hiermede nog niets gezegd. Zooals bekend, heeft het wetsontwerp voor den duur van één jaar de steun vastgesteld op f 8.2 millioen. Wij kunnen niet beoordeelen, of dit bedrag te hoog of te laag is. Bovendien blijkt uit de Memorie van Toelichting niet, welk deel van de zeescheepvaart de Regeering in stand wil houden. Er wordt weliswaar in de M. v. T. gezegd „dat deel van onze koopvaardij in stand te houden, hetwelk een vitaal belang voor het Nederlandsche bedrijfsleven in het algemeen en voor onze internationale handelspositie in het bijzonder vormt”, doch om dit precies te weten, moeten de toestand van ons bedrijfsleven en de internationale toestand eerst geconsolideerd zijn. Stellen wij ons echter voor een oogenblik op het standpunt, dat Landbouw en scheepvaart gelijk behandeld worden, dan is ook dit punt vrij nauwkeurig te bereiken. Daartoe vergelijken wij de waarde van de landbouwproductie met de opbrengsten van onze koopvaardijvloot. (Beide grootheden zijn bruto-bedragen).

Jaar	Waarde v. d. landbouw-productie ¹⁾	Inkomsten uit de scheepvaart ²⁾	Landbouw	Scheepvaart
	In millioenen guldens		Gem. 1927, 1928, 1929 = 100	
1927	1.029	212	99	106
1928	1.101	191	106	96
1929	986	196	95	98
1930	821	155	79	78
1931	637	125	61	63
1932	594	86	57	43
1933	650	66	63	33

¹⁾ De steun is hierbij inbegrepen.

²⁾ Volgens de betalingsbalans van Nederland.

Nemen wij aan, dat voor 1935 dezelfde verhouding geldt en laten wij de Benas-credieten, die de scheepvaart thans reeds ontvangt, buiten beschouwing, dan blijkt, dat, vergeleken met den landbouwsteun, de steun aan de scheepvaart feitelijk zeer onvoldoende is. De steun aan de scheepvaart zou, op basis van een steun aan den Landbouw van circa f 200 millioen, ongeveer f 40 millioen per jaar moeten bedragen.

Bij de bovenstaande berekening hebben wij ons gebaseerd op de beginselen, die aan den landbouwsteun ten grondslag liggen. Uit de Memorie van Toelichting blijkt intusschen, dat de steun aan de scheepvaart op geheel andere wijze wordt verleend dan aan den Landbouw. Afgezien van het feit, dat de Landbouw in stand wordt gehouden door kunstmatige prijsverhoogingen en subsidies, terwijl de scheepvaart renteloze voorschotten ¹⁾ verkrijgt, wordt de steun bovendien onder geheel andere omstandigheden verleend. De Landbouw wordt in zijn geheel gesteund, de scheepvaart slechts gedeeltelijk. En voorzover zij steun verkrijgt, geschiedt dit eerst, nadat aan zeer bepaalde voorwaarden is voldaan. Wij lezen daarover in de Memorie van Toelichting van het betreffende wetsontwerp het volgende.

„De normen der kredietverleening zullen uiteraard verband houden met hetgeen hierboven werd opgemerkt omtrent de instandhouding van het noodzakelijke deel van onze koopvaardij en met de verdere rationalisatie en economiseering van het scheepvaartbedrijf. Om voor krediet in aanmerking te komen, zal de rederij derhalve niet alleen een Nederlandse onderneming moeten zijn, doch zij zal tevens een voldoende nationaal belang moeten vertegenwoordigen ter beoordeeling van de Regeering; zij zal voorts ook in zoodanige financiële omstandigheden moeten verkeeren, dat met toekenning van steun volgens de nader aan te geven normen haar voortbestaan althans gedurende dit jaar gewaarborgd is, terwijl zij overigens over een vloot moet beschikken, die in zoodanige conditie verkeert, dat op haar behoud moet worden prijsgesteld”.

Tegen een dergelijke wijze van steunverleening kan men in het geheel geen bezwaar hebben. Integendeel, wij meenen dat de steun aan de scheepvaart reeds te lang op zich heeft laten wachten, omdat ons land, hoe economisch gehavend het ook uit de crisis zal komen, steeds behoefte zal hebben aan een goede handelsvloot. Bovendien is de steun aan de scheepvaart, in tegenstelling met dien aan den Landbouw, niet alleen noodig om het bedrijf te doen voortwerken, doch ook om afschrijvingen mogelijk te maken. Indien geen geregelde vervanging plaats vindt, dan veroudert de vloot snel.

Hoewel het zonder twijfel interessant zou zijn, om deze twee wijzen van steunverleening nader te onderzoeken, beperken wij ons slechts tot het stellen van de vraag, of de ongelijke behandeling van twee belangrijke deelen van onze volkshuishouding niet inconsequent is. Deze vraag heeft echter een veel grootere strekking en loopt tenslotte uit in de vraag naar de beginselen van onze economische politiek. Want als de Landbouw, een deel van onze industrie en wellicht binnenkort een deel van onze scheepvaart gesteund wordt, dan moeten ook de overblijvende deelen van ons economisch leven tegen afbraak beschermd worden. Op het moment, dat *alle* deelen van onze volkshuishouding steun genieten, zal men waarschijnlijk eerst bemerken, dat de toestand onhoudbaar is geworden, tenzij het prijs- en kostenpeil in Nederland intusschen aanzienlijk is gedaald. De verschillende steunmaatregelen werken voor een belangrijk deel juist in andere richting, waardoor ook de oplossing van het werkloosheidsvraagstuk steeds moeilijker wordt. Thans verwondert men zich in het algemeen er nog over, dat de goudlanden — de toestand in Frankrijk en Zwitserland komt in groote trekken met dien in Nederland overeen — onder zulken hevigen druk staan, omdat men zich blind

¹⁾ Deze voorschotten zullen geheel of ten deele moeten worden terugbetaald, als de rederij over 1935 winst blijkt te hebben gemaakt. Is er dus geen winst gemaakt, dan neemt het voorschot de vorm van een subsidie aan.

De credieten, die vóór 1935 zijn verleend (tegen 4 a 5 pCt.) worden als gewone schulden beschouwd. De gage- en oplegcredieten (rente 1 pCt.) zijn ook van blijvenden aard, doch deze behoeven pas te worden terugbetaald, indien er in een jaar winst wordt gemaakt.

staart op den goudvoorraad van de circulatiebanken. Degene, die echter dieper speurt, den werkelijken toestand van ons bedrijfsleven ziet en de ontwikkeling van onze staatsfinanciën nagaat, zal wel tot de overtuiging komen, dat langs den door de Regeering gevolgden weg het economisch leven van ons land niet kan worden hersteld. v. d. V.

DE TRANSFEROVEREENKOMST MET DUITSCHLAND.

Nadat ruim een week tevoren de onderhandelingen met Duitschland inzake de nieuwe, in het midden van dit jaar ingaande, regeling van het transfer der intresten en andere kapitaalsrevenue uit beleggingen in genoemd land waren opgeschort, in verband met een principieel meningsverschil, is voor enkele dagen de overeenkomst tot stand gekomen.

De nieuwe regeling, die, evenals de voorgaande, voor een jaar — van medio 1935 tot medio 1936 — geldt, is relatief voor de beleggers niet ongunstig te noemen. Met name is zij aanmerkelijk voordeliger dan de kort geleden perfect geworden Zwitsersch-Duitsche intrestregeling, welke het transfer van kapitaalsrevenue tot een gemiddelde van rond 1½ pCt. der geïnvesteerde kapitalen toelaat. Dit cijfer, dat in de Nederlandsch-Duitsche overeenkomst 3½ pCt. belooft, is dus wel bevredigend voor onze beleggers, die wel nauwelijks een gunstiger percentage hadden verwacht. Immers, toen eind Augustus van het vorige jaar de per 1 Juli a.s. aflopende overeenkomst inzake het rentetransfer werd gesloten, was van een beperking van den export naar Duitschland nog geen sprake, al kon men toen uit het verloop van Sonderkonto en autonome clearing reeds verwachten, dat een onbesnoeide uitvoer niet lang meer in stand kon worden gehouden. Onder die omstandigheden werd reeds het transfereerbare deel van rente-inkomsten op 4½ pCt. teruggebracht.

Inmiddels moest door het ongunstige verloop van de clearing de export zeer sterk worden beperkt, tot gemiddeld ongeveer de helft van het basiscijfer, zoodat een vermindering van de transfereerbare rente met 1 pCt. of nog geen vierde gedeelte zeker niet onverwacht komt en evenmin als onbillijk zal worden gevoeld. Men kan gerust zeggen, dat, rekening houdend met den omvang der Nederlandsche beleggingen in Duitschland, de door onze Regeering ten gunste der kapitaalbezitters getroffen regeling relatief verreweg de gunstigste is van alle crediteurlanden.

Bij den huidigen stand der clearingcijfers kan het transferpercentage ook in zoover billijk worden genoemd, dat exporteurs en beleggers ongeveer gelijke offers moeten brengen. Hoewel juiste cijfers in dat verband moeilijk te geven zijn, kan men toch de gemiddelde rente op Deutsche beleggingen ruw wel op 6½ pCt. schatten. Wanneer uit de clearingmassa daarvan 3½ pCt. wordt betaald, dan ontvangen de beleggers dus ongeveer 54 pCt. van hun oorspronkelijke vordering. De toegestane export, in vergelijking tot het basiscijfer, wijkt daar niet sterk vanaf, terwijl er bovendien rekening mee gehouden moet worden, dat de exporteurs een deel van de naar Duitschland „gemiste” afzet nog elders kunnen slijten. Dat de rentetrekken hun netto-inkomen uit Duitschland nog kunnen verhoogen boven de 3½ pCt., door de „Hollandmarken” — waarover straks nader — in Duitschland te gaan verteren, kan in dit verband worden verwaarloosd, omdat daarmee de clearing in het geheel niet wordt belast; ook de exporteurs zouden die faciliteit, indien de Regeering dat van de Duitschers verlangde, wellicht kunnen krijgen, maar dat heeft geen zin, omdat immers per exporteur daarmee zulke bedragen gemoeid zijn, dat die in de verste verte toch niet voor vacatieverblijf zouden kunnen worden opgeteerd.

Wat den aard der getroffen regeling betreft, zijn de volgende principieele punten van beteekenis:

1. Evenals bij de thans loopende overeenkomst werd een vast transfereerbaar rentepercentage vastgelegd.

Zulks b.v. in afwijking van de jongste Zwitsersche regeling, welke voorziet in het reserveeren van een zeker percentage der stortingen in de clearing voor het transferfonds. De Zwitsersche methode heeft ongetwijfeld haar voordeelen. Het bezwaar van het voor een tijdvak van een jaar fixeeren van een vast bedrag voor rentebetaling, dat uit de clearing moet worden geput, heeft de bestaande regeling ons aan den lijve doen gevoelen. Wanneer gedurende het tijdvak, waarover de afspraak zich uitstrekt, de clearing-inkomsten zich belangrijk wijzigen, hetzij in gunstigen of ongunstigen zin, dan neemt de rentebetaling een aanmerkelijk kleiner of grooter deel van de clearing-massa in beslag dan men bij het maken van de afspraak blijkbaar als billijk en economisch wensche-lijk beschouwde. Wanneer niet onze regeling tot 1 Juli van dit jaar had geloopt, dan zou men zeker reeds eerder het getransfereerde rentepercentage beneden de 4½ pCt. hebben gebracht.

Aan het vormen van een clearingfonds, dat het voordeel heeft steeds een gelijke verhouding te handhaven tusschen de bedragen, die de exporteurs en die, welke de beleggers worden toebedeeld, zijn echter ook weer bezwaren verbonden. Wil men het voordeel van dit stelsel ten volle tot zijn recht doen komen, dan kan men feitelijk pas tot verdeeling van het fonds onder de rechthebbenden overgaan, als het heele jaar voorbij is. Wanneer men per maand de beschikbare bedragen zou uitbetalen over de in die maand vervallende renten, dan is er kans dat de houder van een Juli-coupon veel minder krijgt dan die van een October-coupon, ook al in verband met seizoenschommelingen. Zoodat de eenig billijke oplossing inderdaad zou liggen in de vorming van een „jaar-pot”, die a posteriori wordt verdeeld. Dat heeft natuurlijk groote practische bezwaren. Doch hoewel nu daarover van meening kan verschillen, blijft het de vraag, of men niet het bezwaar van de fixatie van een rentepercentage, dat ongetwijfeld op de boven uiteengezette gronden evenmin onderschat mag worden, te licht heeft geteld.

2. De binnenkort aflopende regeling bevatte een zeer ingewikkeld en omslachtige overeenkomst, welke de strekking had om de verschuldigde rente, voor zoover die niet getransfereerd kon worden, toch aan de rechthebbenden uit te betalen, niet als intrest, maar als aflossing. Deze aflossingsregeling heeft voor de Deutsche obligatieleeningen het aanzijn gegeven aan een volledig stel nieuwe couponbladen, voorzien van amortisatiebewijzen. Reeds geruimen tijd werd verwacht, dat deze aflossingsregeling nimmer in practijk zou worden gebracht. M.i. behoeft men daarom niet rouwig te zijn. Onder de heerschen- de omstandigheden zou het beschikbaar stellen uit de clearing van bedragen, bestemd voor aflossing aan beleggers in Deutsche waarden, economisch voor de volkshuishouding een niet te miskennen nadeel hebben beteekend. Wanneer men gelden uit de clearing, welke zonder beperking van den export door de Duitschers zouden zijn aangewend tot aankoop van wa- ren, uitbetaalt aan couponhouders, dan ondergaat de koopkrachtsbesteding daardoor weinig verandering. Inplaats van den Duitscher besteedt nu de Hollandsche belegger het geld, zoodat de totale consumptie in geen geval geringer is dan wanneer men inplaats van rente te betalen meer export zou toelaten.

Geheel anders ligt de zaak echter, wanneer men aflossing gaat betalen. Het is op zijn minst zeer kwestieus, of die amortisatie leidt tot een evenredig meerdere reële kapitaalsbesteding in het binnenland, en alleen op die wijze zou toch het totale verbruik hier gelijk kunnen blijven aan het verbruik door de bij den export betrokken groepen, dat zou hebben plaats gevonden, wanneer men niet aflossing had betaald, doch meer export had toegestaan. Onder de heerschende omstandigheden moet dan ook betaling van aflossing uit de clearing als economisch onjuist worden bestempeld. Uit dien gezichtshoek be-

keken, is het toe te juichen, dat *de nieuwe regeling de amortisatie heeft laten vallen.*

3. Men heeft voorzien in een substituut voor de vorenomschreven aflossing, waarvan de strekking was om de rente, die de Deutsche debiteur verschuldigd was en ook betaalde aan de Konversionskasse boven het transfereerbare percentage — toen 4½, nu 3½ pCt. beloopend — toch aan den belegger ten goede te doen komen. Die meerdere rente boven de 3½ pCt., echter tot een maximum van 5½ pCt., kan onder de nieuwe regeling de houder ter beschikking krijgen voor vertering binnen de Deutsche landsgrenzen. De aanleiding tot het transfermoratorium blijft immers het gebrek aan deviezen voor het transfer, tegen vertering in Deutschland zelve kan geen enkel bezwaar bestaan.

Voor dit doel is nu de zooveelste soort Marken gecreëerd, t.w. „Hollandmarken”, die de rechthebbende voor verschillende doeleinden kan bezigen, voornamelijk ter bestrijding van reiskosten, daarnaast voor betaling van belastingen, voor ondersteuning aan familieleden, het betalen van onderhoudskosten van onroerende goederen, enz. Het principieele verschil met de oude amortisatieregeling is, dat deze „Hollandmarken” geen deviezen kosten en de clearing niet belasten, behalve dan in zooverre, dat volgens de jongste regeling ook reizigers naar Deutschland, wanneer zij althans gebruik maken van Registermarken, 20 pCt. van hun reisuittagen in de clearing moeten storten, welke storting achterwege blijft bij hen, die „Hollandmarken” gebruiken. Voor een belangrijk deel zal het aldus uitgelokte reisverkeer echter wellicht „additioneel” zijn, zoodat ook dat bezwaar wegvalt, temeer omdat immers het gebruik van deze Markensoort absoluut gebonden is aan den belegger in persoon en eventueel zijn verwanten. Zooals gezegd, kan niet het volle verschil tusschen de nominale rente en de getransfereerde 3½ pCt. in Hollandmarken worden ontvangen, doch is er een maximum van 5½ pCt., dus van 2 pCt. in deze Markensoort. De belegger, die „Hollandmarken” wil ontvangen, moet afstand doen van zijn recht op rente boven de 5½ pCt. Daarmee komen wij tot het volgende principieele punt.

4. De rentelast op de buitenlandsche schulden is één van de groote winstbronnen geweest, die de Golddiskontbank heeft geholpen aan de enorme bedragen, welke noodig waren voor het Zusatzexportverfahren, de subsidieering van den uitvoer. Ook de Nederlandsch-Deutsche regeling droeg het hare daartoe bij, juist is den vorm van de bovenomschreven aflossingsregeling. Die amortisatie was voor de Golddiskontbank winstgevend uit tweeërlei hoofde: de inkoop van obligatiën, die aan de regeling inhaerent was, leverde bij de lage koersen een flinke winst; bovendien gold de aflossing wel tegenover de crediteuren, maar niet jegens den debiteur, zoodat het volle aflossingsbedrag ook nog eens winst was. Wanneer men nu de volle rente, welke boven het getransfereerde deel bij de Konversionskasse bleef berusten, ter beschikking van de beleggers had gesteld voor intern Duitsch gebruik, dan zou die winst zijn weggevallen. Om een Ersatz voor de oude winstbron te hebben, stelden de Duitschers blijkbaar voor, de regeling te binden aan een afstand doen van een zekere „Spitze” van de intrest. Op dat punt schijnen juist de vorige week in eerste instantie de onderhandelingen te zijn afgestuit. Principieel werd onzerzijds daarvoor natuurlijk weinig gevoeld, omdat immers het transfermoratorium geen betalingsmoratorium is. Een deel van de rente, waarvoor geen transfer wordt verlangd, kwijtschelden, betekent betalingsmoratorium.

Tenslotte is men het blijkbaar eens geworden, nadat waarschijnlijk de Duitschers hun wenschen te dien aanzien in andere termen hebben ingekleed. Inmiddels is bovendien Schacht's nieuwe exportondersteuningsplan nader tot de practische uitvoering gekomen, zoodat men in dat verband minder is aange-

wezen op de bronnen van de Golddiskontbank, hetgeen wellicht ook de meeningen dichter tot elkaar heeft gebracht.

5. De discriminatie tusschen Young- en Dawes-leening enerzijds en de andere beleggingen anderszijds is komen te vervallen. Dit is een belangrijke verbetering van de nieuwe regeling, want voor dat onderscheid was geen logische of billijke aanleiding. Voor beide leeningen is het transfereerbare percentage nu gelijk gesteld met alle andere, nl. 3½ pCt. Er blijft desondanks nog een verschil, omdat het meerdere boven dat percentage — en zonder de grens van 5½ pCt. — in Registermarken wordt betaald, in stede van in „Hollandmarken”, maar dat is eenvoudig een gevolg van de Deutsche autonome regeling voor deze leeningen, welke in afwijking van het algemeene transfermoratorium, den houders hiervoor Registermarken ter beschikking stelt. Erg veel verschil maakt dit practisch niet, alleen de Young- en Dawes-Marken zijn verhandelbare en overdraagbare reismarken, de „Hollandmarken” alleen voor persoonlijk gebruik. En tenslotte zijn onder bepaalde omstandigheden ook „Hollandmarken” overdraagbaar te maken, door omzetting in Kreditsperrmarken, zoodat dus alleen de koerswaarde dan verschillend is.

Er zouden nog verschillende details te vermelden zijn, als b.v. de regeling terzake van huren en pachten en de betaling van dividenden, maar dat zijn alle punten van ondergeschikt belang in vergelijking tot de principieele kwesties, die hierboven werden behandeld. Alles bijeen genomen, is de getroffen regeling niet onbevredigend, hetgeen in dezen tijd van moeilijke economische verhoudingen reeds veel is.

C. A. Kl.

DE HUURVERANDERINGEN VAN VOORoorLOGSCHE EN NIEUWE WONINGEN.

De Gemeentelijke Woningdienst van Amsterdam heeft de huren gecontroleerd van een eenigszins belangrijk aantal woningen, vanaf de intrekking der Huurwetten in 1927 tot op 1 Januari 1935.

Teneinde te bereiken, dat de resultaten van dit onderzoek als representatief voor de geheele stad zouden kunnen worden beschouwd, werden voor het onderzoek verschillende complexen, verspreid over de geheele stad, aangewezen. Daarbij werd tevens een onderscheid gemaakt tusschen complexen arbeiderswoningen en complexen middenstandswoningen, in hoofdzaak in verband met de onderscheiding, welke ook gemaakt werd in de Huurwetten. Daarnaast werd het dienstig geacht deze onderscheiding te maken, omdat de woningmarkt wel werd aangevuld met groote aantallen middenstandswoningen, doch daartegenover slechts een kleine vermeerdering van het aantal nieuwe arbeiderswoningen stond.

In verband met de herhaaldelijk geuite bewering, dat de huren der *nieuwe* woningen — arbeiders- zoowel als middenstandswoningen —, een belangrijke daling toonen, leek het gewenscht ook daaromtrent feitelijke gegevens te verzamelen. Kortom, er werd bedoeld een op feiten steunend overzicht te geven van de huurveranderingen van vóóroorlogsche en nieuwe woningen vanaf 1927 tot begin 1935.

Het onderzoek werd verricht bij:

1812 vóóroorlogsche arbeiderswoningen	
463 nieuwe	„
154 vóóroorlogsche middenstandswoningen	„
124 nieuwe	„

Totaal 2553, oude en nieuwe woningen, over de geheele stad verspreid.

Hierbij zij opgemerkt, dat van de vóóroorlogsche woningen, arbeiders- zoowel als middenstandswoningen, de huren bekend zijn ten tijde der verschillende woningtellingen, namelijk in 1886, 1916, 1919, 1925, en voorts van den 1en Januari van elk jaar sedert 1928, zoodat een volledig overzicht samengesteld kon worden van het verloop der huren. Steekproeven hebben bewezen, dat tot nu toe de verkregen resultaten

wel als representatief kunnen worden aangemerkt. De groote huurschommelingen in de laatste maanden doen echter vreezen, dat zulks voortaan niet meer met even groote stelligheid kan worden gezegd. Het blijkt, dat de bouw van nieuwe woningen thans zeer sterk de huurverandering in oude(re) woningen beïnvloedt, indien deze nieuwbouw bij belangrijke aantallen tegelijk ondernomen wordt in één stadswijk of buurt, terwijl in de overige stadsgedeelten zoo goed als niet gebouwd wordt. Ook is de kans groot, dat in de naaste toekomst een aantal vóóroorlogsche middenstandswoningen niet meer in het onderzoek kan worden opgenomen, omdat de neiging steeds meer naar voren komt deze woningen te splitsen in twee woningen of te verbouwen tot bedrijven. Met deze veranderingen in het bestaande zal men bij het voorgaande onderzoek rekening moeten houden, willen de uitkomsten hun waarde ten volle behouden.

De algemeene resultaten van het onderzoek der vóóroorlogsche woningen waren als volgt:

Tijdstippen	Arbeiderswoningen Gemidd. 1 Maart 1909 jaarhuur gesteld op 100		Middenstandswoningen Gemidd. 1 Maart 1939 jaarhuur gesteld op 100	
1909	f 146.84	100	f 627.50	100
1916	„ 160.09	109.03	„ 667.68	106.40
1919	„ 164.83	112.25	„ 734.60	117.07
1925	„ 238.79	162.62	„ 1034.67	164.89
1930	„ 253.81	172.85	„ 1121.94	178.80
1933	„ 264.68	180.25	„ 1036.49	165.18
1934	„ 264.89	180.40	„ 984.68	156.92
1935 (1 Jan.)	„ 265.01	180.48	„ 942.30	150.17

Voor zooverre deze cijfers voor zichzelf spreken, behoeven zij weinig toelichting. Er blijkt uit, dat de huren der vóóroorlogsche arbeiderswoning zelfs na 1933 en tot 1 Januari 1935 nog een stijging vertoonden en dat zij 1 Januari 1935 gemiddeld op ruim 180 pCt. staan van den huurprijs in 1909. Hieruit mag niet afgeleid worden, dat het verschil, de 80 pCt. vermeerdering, louter winst voor den eigenaar is. Inmers, de vaste exploitatiekosten der woningen zijn inmiddels belangrijk gestegen en vele woningen gingen tegen hooge prijzen in andere handen over.

Ongetwijfeld zou een verlaging der huren bevorderd kunnen worden door een verlaging der vaste lasten (erfpachtscanon, grondbelasting, brandverzekeringsbelasting, waterleiding enz.). Tezamen met de kosten van onderhoud en administratie vormden deze in 1930 in Amsterdam bijna de helft der exploitatiekosten, in de andere groote gemeenten iets minder, in kleinere gemeenten belangrijk minder.

In hoeverre de huren door een verlaging dezer kosten inderdaad beïnvloed zouden worden, zal afhangen van vraag en aanbod. Alleen onder den drang der noodzakelijkheid zullen vaste lasten en huren dalen, los van elkander.

Zooals vermeld betreffen deze cijfers de gemiddelde stijging; hieruit valt niet te lezen, hetgeen toch geconstateerd is in het Amsterdamsche rapport, dat de stijging der huren in 1934 zeker niet minder is geweest dan in de onmiddellijk daaraan voorafgaande jaren. Deze stijging komt niet in het cijfer van het gemiddelde tot uitdrukking, omdat, in vele gevallen, door de verhuurders tijdelijke huurreductie werd toegestaan in verband met langdurige werkloosheid van bewoners, die reeds lang huurder bij den desbetreffenden huiseigenaar zijn. Dat het in deze gevallen werkelijk een tijdelijke reductie betreft, kan hieruit afgeleid worden, dat in gevallen, waarin de werklooze huurder ondanks de reductie in de huur, toch vertrokken is, bij het weer verhuren van de woning een huur wordt bedongen, die soms nog hooger is dan deze vóór de reductie was.

De oorzaak van de stijging der huren, tot en met aanvang 1935 is ongetwijfeld het zeer kleine overschot aan woningen in deze soort. In de lagere huurgroepen moet nog steeds een niet onbelangrijk tekort aan behoorlijke woningen worden geconstateerd. De vraag overtreft dus het aanbod en daarnaar richten zich in hoofdzaak de huurprijzen.

Huurveranderingen van nieuwe woningen.

Tot de nieuwe arbeiders- en middenstandswoningen worden gerekend te behooren de woningen gebouwd in de jaren 1925 t/m. 1934. Onderstaand lijstje geeft een overzicht van de huurveranderingen in deze beide groepen.

Tijdstippen	Arbeiderswoningen Gemiddelde De eerste jaarhuren verhur. ge- in guldens steld op 100		Middenstandswoningen Gemiddelde De eerste jaarhuren verhur. ge- in guldens steld op 100	
Eerste verhuring	401.43	100	1080.52	100
1 November 1925	392.58	97.80	1003.01	92.83
1 Januari 1928	364.29	90.75	971.21	89.88
1 „ 1929	364.05	90.69	937.23	86.74
1 „ 1930	364.12	90.71	921.66	85.30
1 „ 1931	365.54	91.06	907.41	83.98
1 „ 1932	365.89	91.15	870.74	80.59
1 „ 1933	355.01	88.44	834.93	77.27
1 „ 1934	351.91	87.66	789.94	73.11
1 „ 1935	349.16	86.98	784.42	69.26

Het blijkt, dat de huren der arbeiderswoningen lang niet zoo sterk gedaald zijn als de huren der middenstandswoningen. De oorzaak hiervan is een gaandeweg groeiende overproductie in de laatste soort woningen en het feit, dat deze huizen onmiddellijk na de voltooiing tegen zeer hooge huren konden worden verhuurd. De daling der huren van middenstandswoningen zet zich tot nu toe voort.

De huren der nieuwe arbeiderswoningen zijn in 1928 vrij sterk gedaald, van 97.8 op 90.6, daarna kwam een geringe stijging, die in 1933 weder veranderde in een daling van het algemeen gemiddelde en wel als gevolg van de eenigszins toenemende productie van deze soort woningen, welke nieuwe woningen door modernere voorzieningen, aantrekkelijker zijn dan de vroeger gebouwde. Het verschijnsel doet zich algemeen voor, dat zoodra er in een buurt groote massa's nieuwe woningen worden gebouwd, de oudere, welke aanvankelijk tegen hooge huren konden worden verhuurd, leegkomen en als gevolg daarvan in huur dalen.

De huurdaling in de nieuwe arbeiderswoningen bedroeg gemiddeld, vergeleken bij 1925 — de eerste verhuring —, circa 13 pCt.

De daling in de groep nieuwe middenstandswoningen is steeds sneller gegaan dan bij de nieuwe arbeiderswoningen en na Januari 1928 zelfs nog versneld en wel als gevolg van de overproductie van middenstandswoningen in de laatste jaren en de steeds betere outfitting van de laatste gebouwde woningen. Thans bedraagt de daling 30.74 pCt. sedert de eerste verhuring. Bij de beoordeeling van de percentages der huurverlagingen van de nieuwe woningen, arbeiders- en middenstandswoningen, mag niet over het hoofd gezien worden, dat de huurprijzen, welke bij de eerste verhuring konden worden bedongen, in verband met het toen nog heerschende tekort aan woningen, veelal zeer hoog waren, hooger dan voor het verkrijgen van een redelijke winst gebaseerd op de stichtingskosten, noodzakelijk zou zijn geweest.

Conclusie.

Tot Januari 1935 zijn de vóóroorlogsche arbeiderswoningen niet in huurprijs gedaald. Eerder is de huur verhoogd. In de lagere huurgroepen is een tekort aan behoorlijke woningen. De huurprijs regelt zich uitsluitend naar vraag en aanbod. Een huurdaling komt tot stand als gevolg van het bouwen van een groot aantal behoorlijke arbeiderswoningen, (in de laagste huurklassen). Deze woningen moeten daartoe gebouwd worden in groote complexen in verschillende stadsdeelen. Zonder dezen aanbouw zal het jaren duren alvorens de huren zich aanpassen aan de verlaagde inkomsten der huurders. Deze aanpassing is noodzakelijk voor het behoud van een goede volkshuisvesting. Deze komt thans ernstig in gevaar door het op peil blijven der huren naast het dalen der gezinsinkomsten. Deze gevaarlijke toestand duurt reeds twee jaren. Het is dan echter noodzakelijk, dat, zooals reeds gezegd, ook de lasten verlaagd worden.

J. M. C. KOERT.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.**STATISTIEK BETREFFENDE DE WERELDPRODUCTIE,
HET WERELDVERBRUIK EN DEN WERELDIN- EN
UITVOER VAN SUIKER.**

Dr. Gustav Mikusch te Weenen zendt ons onderstaande statistieken:

WERELDSUIKERPRODUCTIE.

	1913/ '14	1932/ '33	1933/ '34	1934/'35 Raming
in 1.000 metrieke tons ruwsuikerwaarde.				
<i>Bietsuiker:</i>				
Europa:				
Duitschland	2.716	1.091	1.429	1.685
Tsjecho-Slowakije		634	517	635
Oostenrijk	1.680	165	170	223
Hongarije		103	136	120
Frankrijk	797	1.022	946	1.225
België	230	265	247	270
Nederland	231	240	290	243
Groot-Brittannië	4	373	523	694
Polen	—	417	342	447
Sovjet-Rusland	1.740	796	1.040	1.500
Denemarken	144	192	254	90
Zweden	137	235	305	272
Italië	330	319	300	340
Spanje	188	260	242	360
Joego-Slavië	6	85	74	63
Roemenië	37	53	145	107
Overig Europa	17	170	247	284
Totaal Europa	8.257	6.420	7.207	8.558
Amerika:				
Ver. Staten, Canada, Argentinië en Uruguay ..	753	1.435	1.719	1.249
Australië:				
Victoria	1	6	6	6
Azië:				
Japan, (Hokkaido), Korea, Manchoerije en Iran ...	4	35	34	56
Totaal bietsuikerproductie	9.015	7.896	8.966	9.869
<i>Rietsuiker:</i>				
Europa:				
Spanje	8	19	15	20
Amerika:				
Louisiana, Texas en Florida	283	240	233	230
Portorico en Maagdeneilanden	336	761	1.015	730
Hawai	560	943	866	870
Cuba	2.672	2.053	2.340	2.600
Britsch West-Indië en Britsch Guyana	251	482	463	400
Fransch West-Indië	81	96	89	95
Dom. Rep. en Haïti ^{a)} ..	107	390	414	400
Mexico	161	190	209	280
Midden-Amerika	42	50	47	46
Peru ^{b)}	179	388	433	430
Argentinië ^{b)}	278	348	316	342
Brazilië	203	950	969	1.000
Overig Zuid-Amerika ^{a)} ..	44	108	103	102
Totaal Amerika	5.197	6.999	7.497	7.525
Azië:				
Britsch-Indië	2.678	4.174	4.300	4.300
Java ^{a)}	1.528	2.760	1.504	(* 703)
Japan	254	797	803	1.113
Philippijnen	233	1.152	1.434	630
Overig Azië	323	270	270	280
Totaal Azië	5.016	9.153	8.311	7.026
Afrika:				
Egypte	69	170	154	130
Mauritius	272	251	265	183
Unie van Zuid-Afrika ...	84	326	355	325
Overig Afrika	81	205	222	215
Totaal Afrika	506	952	996	853
Australië:				
Queensland en Nieuw Zuid-Wales	270	541	678	655
Fidji	94	139	118	114
Totaal Australië	364	680	796	769
Totaalrietsuikerproductie ..	11.091	17.803	17.615	16.193
Wereldsuikerproductie ..	20.106	25.699	26.581	26.062

*) De productie 1935 zal wellicht 500.000 ton tel quel bedragen; a) Excl. de in huisindustrie of in kleine molens geproduceerde suiker; b) Suiker tel quel.

WERELDVERBRUIK VAN SUIKER. *)

	1933/'34		1932/'33	
	Verbr. in 1000 metr. t.	Verbr. p. hoofd der volking in kg	Verbr. in 1000 metr. t.	Verbr. p. hoofd der volking in kg
ruwsuikerwaarde				
Europa:				
Duitschland	1.527	23.0	1.503	22.4
Tsjecho-Slowakije	401	24.6	399	24.8
Oostenrijk	175	25.9	172	25.5
Hongarije	93	10.5	88	10.0
Zwitserland	195	47.3	172	41.9
Frankrijk	1.045	24.6	1.060	25.1
België	229	27.7	226	27.5
Nederland	305	36.9	333	40.8
Groot-Brittannië	2.244	48.0	2.109	45.3
Polen	324	9.8	315	9.7
Sovjet-Rusland ^{c)}	1.000 ^{a)}	5.9	960 ^{a)}	5.8
Denemarken	204	56.1	195	53.9
Zweden	282	45.5	260	42.1
Italië	325	7.7	319	7.6
Spanje	302	12.5	296	12.3
Overig Europa ^{c)}	827	9.9	776	9.4
Totaal Europa	9.478	16.7	9.183	16.3
Azië:				
China en Hongkong ^{a)b)} ..	580	1.3	600	1.3
Britsch-Indië	4.600 ^{a)}	12.6	4.640	12.8
Japan ^{b)}	970	10.1	950	10.0
Java	353	8.1 ^{d)}	399	9.3 ^{d)}
Overig Azië ^{b)}	529 ^{a)}	5.9	531	6.6
Totaal Azië	7.032	6.8	7.120	6.9
Afrika:				
Egypte	127	8.1	113	7.3
Unie van Zuid-Afrika	181	21.4	169	20.4
Mauritius	11	26.8	11	27.0
Overig Afrika ^{b)}	400 ^{a)}	3.0	401	3.1
Totaal Afrika	719	4.6	694	4.5
Amerika:				
Vereenigde Staten	5.715	45.1	5.899	46.9
Hawai	20	48.8	22	55.0
Portorico en Maagdeneilanden	54	32.8	53	32.6
Cuba ^{b)}	152	37.1	152	37.7
Canada ^{b)}	451	42.4	419	39.8
New-Foundland	10	35.7	9	32.5
Britsch West-Indië en Britsch Guyana ^{b)}	48	20.5	45	19.4
Fransch West-Indië ^{a)} ..	5	9.9	5	9.9
Dominikaansche Republiek en Haïti ^{b)}	34	8.4	28	7.1
Mexico	233	13.5	211	12.4
Midden-Amerika ^{a)}	47	6.9	45	6.7
Argentinië ^{e)}	342	28.3	357	30.1
Brazilië ^{a)}	925	20.9	925	21.3
Peru ^{e)}	66	10.4	63	10.0
Overig Zuid-Amerika ^{b)} ..	247 ^{a)}	9.5	244	9.6
Totaal Amerika	8.349	31.7	8.477	32.6
Australië:				
Vasteland	343	51.5	339	51.3
Eilanden ^{b)}	77	21.6	80	23.1
Totaal Australië	420	41.1	419	41.6
Wereld	25.998	12.8	25.893	12.9

*) Excl. de donkere suiker van de primitieve molens in Azië en Amerika. a) Geraamd. b) Kalenderjaren 1934, 1933. c) Incl. het Aziatisch gebied van Sovjet-Rusland en Turkije. d) Het werkelijke verbruik per hoofd der bevolking op Java is geringer, omdat in het bovenvermelde verbruik ook de hoeveelheid suiker (ongeveer 80.000 ton) is begrepen, welke in Ned. Oost-Indië buiten Java wordt verbruikt. e) Tel quel; kalenderjaren 1933, 1932.

WERELDIN- EN -UITVOER VAN SUIKER.

	Invoer		Uitvoer	
	1933/ '34	1932/ '33	1933/ '34	1932/ '33
in 1.000 metrieke tons ruwsuikerwaarde				
Europa:				
Duitsland	17	21	5	14
Tsjecho-Slowakije	—	—	166	280
Oostenrijk	4	19	—	—
Hongarije	—	—	53	5
Zwitserland	188	166	2	1
Frankrijk	425	402	298	302
België	114	121	132	139
Nederland	96	125	77	35
Groot-Brittannië	2.099	2.179	407	380
Polen	—	—	93	108
Sovjet-Rusland ^{c)}	13	8	49	61
Denemarken	1	9	16	1
Zweden	11	35	—	—
Italië	6	5	8	8
Overig Europa ^{e)}	472 ^{b)}	451 ^{b)}	25	15
Totaal Europa	3.446	3.541	1.331	1.349
Azië:				
China en Hongkong	360 ^{a)} ^{b)}	380 ^{a)} ^{b)}	—	—
Britsch-Indië	330	456	40 ^{a)}	42
Japan ^{b)}	117	150	167	183
Java	—	—	1.170	1.405
Philippijnen	—	—	1.369	1.096
Overig Azië ^{b)}	418 ^{a)}	431	17 ^{a)}	19 ^{a)}
Totaal Azië	1.225	1.417	2.763	2.745
Afrika:				
Egypte	1	1	53	30
Unie van Zuid-Afrika	1	1	173	163
Mauritius	—	—	255 ^{a)}	241
Overig Afrika ^{b)}	373 ^{a)}	370	182 ^{a)}	182
Totaal Afrika	375	372	663	616
Amerika:				
Vereenigde Staten, Hawaii, Portorico en Maagden- eilanden	2.535	2.887	64	38
Cuba	—	—	2.529 ^{b)}	2.477 ^{b)}
Canada en New Found- land ^{b)}	401	368	5	9
Britsch West-Indië en Britsch Guyana ^{b)}	3	3	423	427
Fransch West-Indië ^{a)} ^{b)}	—	—	80	91
Dominikaansche Repu- bliek en Haïti ^{b)}	—	—	372 ^{a)}	317
Mexico	—	—	—	90
Midden-Amerika	1	1	5 ^{a)}	5
Argentinië ^{d)}	—	1	3	1
Brazilië	—	—	24 ^{b)}	25 ^{b)}
Peru ^{d)}	—	—	367	325
Overig Zuid-Amerika ^{b)}	164 ^{a)}	160 ^{a)}	28	31 ^{a)}
Totaal Amerika	3.104	3.420	3.900	3.836
Australië:				
Vasteland ^{b)}	—	—	314 ^{a)}	271
Eilanden ^{b)}	73	76	119	121
Totaal Australië	73	76	433	392
Wereld	8.223	8.826	9.090	8.938

a) Geraamd; b) Kalenderjaren 1934; 1933; c) Incl. het Aziatisch gebied van Sovjet-Rusland en Turkije; d) Suiker tel quel; Kalenderjaren 1933; 1932.

DE TRAANPRODUCTIE EN DE VETMARKT.

De heer E. Stargardt schrijft ons:

Het vraagstuk van de traanvoorziening en de bescherming van de walvissen stond den laatsten tijd weder in sterker mate in het middelpunt der belangstelling. Ten einde de beteekenis van de traan voor de voorvoorziening van de wereld in haar geheel te kunnen beoordeelen, is het noodig, deze niet afzonderlijk, doch in verband met de jongste ontwikkeling van de geheele olie- en vetindustrie te beschouwen. Hier heeft zich in den loop van de vorige eeuw een volkomen wijziging voltrokken. De vroegere overvloed, welke er tot ongeveer midden 1934 was en een algeheele ontreddeering van de markten tengevolge

had, veranderde door de catastrophale veevoederogsten in Noord-Amerika in een gevoelige schaarschte, waardoor de Vereenigde Staten van uitvoerland van dierlijke vetten, invoerland op groote schaal werden. Daarbij moest in aansluiting op de onophoudelijk gevoerde bewapeningsdebatten wel een grootere belangstelling voor iedere soort vet ontstaan, waar dit, als bron voor glycerine, een belangrijke grondstof voor de fabricatie van springstof vormt.

De gemelde overgang van overvloed naar schaarschte had in een verwonderlijk snel tempo plaats. Het gebruikelijke Noord-Amerikaansche aanbod van talk was nauwelijks van de markten verdwenen, of N.-Amerikaansche opkopers verschenen reeds in alle productielanden der wereld en trachtten daar al het verkrijgbare materiaal tot zich te trekken. Dat deze activiteit vooral in La Plata en Australië niet zonder groote prijschommelingen kon plaats hebben, spreekt vanzelf. Daarbij schijnt deze beweging ook thans nog geenszins te zijn geëindigd. De toestand wordt voorts zeer sterk gekarakteriseerd door het feit, dat zelfs in Europeesche havens opgeslagen, ingevoerde goederen in groote hoeveelheden en tegen hooge prijzen naar Noord-Amerika konden worden verkocht. Ook de nog steeds stijgende vet-noteeringen aan de beurs te Chicago worden door dezelfde oorzaken gemotiveerd.

Al deze gebeurtenissen hebben evenwel op de Europeesche markten minder invloed uitgeoefend, dan aan de overzijde van den Atlantischen Oceaan. In ons werelddeel wordt de gang van zaken vrij kalm opgenomen. Al heeft de prijsvorming zich niet aan den uit Amerika ontvangen stimulans kunnen onttrekken, toch kan van een aandrang van de koopers of een zenuwachtige stemming in de oude wereld niet worden gesproken. De uitgebreide maatregelen van belangrijke consumptielanden met betrekking tot hun wetbehoefte om hierin op grotere schaal dan tot dusverre door eigen productie te voorzien, zijn hierbij klaarblijkelijk van groote beteekenis. Wel heeft tijdelijk het gelijktijdig voorkomen van Amerikaansche en Japansche talkaankopen, vooral in Australië, de prijzen in sterke mate doen stijgen.

De olie- en vetverwerkende industrieën verkeerden in de gunstige positie, de noodige grondstoffen gemakkelijk te kunnen vervangen. Wanneer een materiaal, waaraan tot dusverre de voorkeur werd gegeven, te duur is geworden, kan men zonder groote moeilijkheden een ander, nauwelijks minder geschikt product vinden en op deze wijze ook rundertalk of plantaardige oliën door walvischtraan b.v. vervangen. Onder de geschetste omstandigheden moest deze dus weder aan beteekenis voor de wereldvetvoorziening winnen.

Helaas ontwikkelde deze toestand zich in een tijd, waarin de traanproductie door een zware crisis werd bedreigd, een crisis evenwel, welke niet economisch, doch biologisch van aard is. Zooals men weet, hebben de jachtexpedities, nadat de gemakkelijker te bereiken terreinen van de Noordelijke ijszeeën practisch waren uitgeput, hun werkzaamheid sinds ongeveer tien jaren, in hoofdzaak naar de Zuidelijke Poolzeeën moeten verleggen. Doch ook daar is klaarblijkelijk zonder pardon op den, aanvankelijk onuitputtelijk gedachten, dierenstand gejaagd. Thans schijnt in alle goed georiënteerde kringen hieromtrent eenstemmigheid te heerschen, dat het aantal walvissen ook in de Zuidelijke ijszee sterk achteruitgaat.

Nadat eerst zoölogen om ideëele redenen tegen de mogelijkheid van een algeheele uitroeiing van de grootste zoogdieren ter aarde waarschuwd, begonnen spoedig ook de betrokken kringen van het bedrijfsleven zich uit practische overwegingen met het vraagstuk bezig te houden. Zij hebben niet alleen een uitsterven te vrezen, want ook een met zekerheid te verwachten vermindering zou voor de bedrijven reeds een groot gevaar beteekenen. Het is duidelijk, dat de kostbaar uitgeruste expedities een nauwkeurig berekende minimumproductie moeten opleveren, wil

het geheele bedrijf commercieel rendabel blijven.

Het is te begrijpen, dat tusschen de bij de vangst direct betrokken staten, waartoe in de eerste plaats Noorwegen en Engeland behooren, besprekingen werden geopend, welke een inkrimping van de jachtbedrijvigheid ten doel hadden. Deze onderhandelingen waren reeds vrij ver gevorderd, toen bleek, dat ook in andere landen plannen zijn opgekomen om zich in de toekomst aan de walvischvangst te wijden. In de eerste plaats werd Duitschland genoemd. Dat dit land er veel belang bij heeft, zijn eigen vetproductie, welke ondanks alle pogingen nog steeds lang niet voldoende is, uit te breiden, is bekend.

Hierbij is echter nog een tweede factor gekomen. Een Zweedsche bank wil haar in Duitschland bevroren credieten mobiliseeren. Volgens opgemaakte plannen zullen deze kapitalen voor den bouw en uitrusting van een vloot voor de walvischvangst op Duitse werven dienen, welke dan natuurlijk zoo spoedig mogelijk in bedrijf moet worden gesteld. Deze plannen hebben buiten de Duitse grenzen groot opzien gebaard. Het karakter van de uit de ontstane ontstemming voortgekomen discussies was ten deele zeer polemisch. Geheel beslist is het project evenwel nog niet. Dat de onderhandelingen inzake inkrimping van de vangsten op deze wijze op zijn minst een sterke vertraging zullen ondervinden, spreekt vanzelf.

Voorts heette het onlangs, dat ook Japan een eigen vloot voor de vangst wil bouwen. Men zal aan dergelijke mededeelingen resp. geruchten des te eerder geloof hechten, doordat dergelijke plannen geheel in de lijn van de economische politiek van Japan liggen. Deze heeft een uitbreiding van de grondstoffenbasis van het land op elk gebied ten doel. Dat de vetproductie van Japan ondanks den geforceerden verbouw van soyabonen nog veel te klein is, bewijzen reeds de genoemde aankopen van talk in Australië. Door de sterk uitgebreide zeepindustrie van het eilandrijk is de behoefte in de laatste jaren klaarblijkelijk sterk gestegen. Daarbij komt ongetwijfeld ook het streven om ten aanzien van alle bewapeningen absoluut gedekt te zijn.

Terwijl men dus met een grooter aantal belanghebbenden voor de walvischvangst rekening moet houden, blijken tegelijkertijd de natuurlijke gevolgen van den reeds tot dusverre uitgeoefenden „roofbouw” met schrikbarende duidelijkheid. Volgens een kortgeleden in de Nieuwe Rotterdamse Courant gepubliceerde mededeeling uit Stockholm had een pas teruggekeerde expeditie een traanoogst verkregen, welke ongeveer 50 pCt. kleiner was dan in het vorige jaar, hoewel het aantal van de hiervoor gedode walvissen ongeveer 10 pCt. grooter was. Deze cijfers moeten alarmeerend werken. Zij toonen aan, dat de vangst tot nog ongeschikte, vermoedelijk niet volwassen dieren moest worden uitgebreid, teneinde de kosten van de expeditie goed te maken.

Hier zou het dus de vorm van een ondoelmatige bedrijfswijze betreffen, welke men in de veeteelt als massa-afslachting van nog niet vetgemeste dieren pleegt aan te duiden. Iets dergelijks heeft ook verleden jaar in aansluiting op den slechten oogst van veevoeder in de Ver. Staten plaats gehad, en juist deze heeft daar in haar natuurlijke verdere ontwikkeling het huidige gebrek aan vet veroorzaakt. Omdat gelijke oorzaken bij de walvischvangst ook dezelfde gevolgen moeten hebben, is men bijna geneigd hier van een circulus vitiosus te spreken.

De ongerustheid van de betrokken bedrijfskringen is dus volkomen gerechtvaardigd. Niettemin loopen de huidige belangen van de betrokken groepen sterk uiteen. Ook op de jongste algemeene vergadering van de Unilever Ltd. te Londen kwam dit vraagstuk ter sprake en werd sympathie betuigd met alle pogingen, welke zich tegen de gevreesde uitroeiing van de walvissen richten.

AANTEKENINGEN.

Het vraagstuk van de oprichting van Economisch-Technologische Instituten in Nederland.

In verband met een onderzoek naar de mogelijkheid van de oprichting van een Economisch-Technologisch Instituut in Noord-Holland, hebben Gedeputeerde Staten van deze provincie zich tot de in Noord-Holland gevestigde Kamers van Koophandel en Fabrieken gewend om advies in deze aangelegenheid. De gezamenlijke Kamers hebben daarop aan Gedeputeerde Staten een exposé gezonden, dat in ruimeren kring de belangstelling verdient.¹⁾

Hoewel natuurlijk niet verwacht mag worden, dat over een onderwerp als het onderhavige algeheele eenstemmigheid zou bestaan, wordt er in dit adres op gewezen, dat er in de Kamers in zoverre geen verschil van meening bestond, dat het ontbreken van een Economisch-Technologisch Instituut geenszins wordt gevoeld als een gemis, noch aan het tot stand komen van een zoodanige instelling overwegende beteenenis voor de industrieele ontwikkeling van ons gewest wordt toegekend of belangrijke resultaten daarvan worden verwacht. De gezamenlijke Kamers zijn wel ten volle overtuigd van de wenschelijkheid om te bevorderen, dat de in ons land sluimerende economische krachten ten volle en zoo doelmatig mogelijk worden gebruikt. Doch deze overtuiging impliceert niet, dat het oprichten van een provinciaal Economisch-Technologisch Instituut daarvoor noodig of het bij uitstek aangewezen middel is om deze doeleinden te verwezenlijken, dan wel dat door deze oprichting mogelijkheden worden geschapen, welke in eenigszins belangrijke mate uitgaan boven hetgeen reeds thans aanwezig is.

De Kamers sluiten geenszins uit, dat voor het vestigen of uitbreiden van industrie voorlichting nut kan afwerpen. *Maar de waarde van deze voorlichting zal nooit meer dan een zeer betrekkelijke kunnen zijn.*

De Kamers achten het niet aannemelijk, dat een beslissing over het al dan niet ter hand nemen van een onderneming eerder of beter op meer of minder wetenschappelijke overwegingen kan worden genomen dan op grond van de persoonlijke eigenschappen van de verantwoordelijke leiders. Immers, het zijn niet uitsluitend technische en economische vraagstukken, welke bij de vestiging of uitbreiding van industrieën een rol spelen. En zij achten het dan ook aan ernstigen twijfel onderhevig, of een Economisch-Technologisch Instituut kan aanvullen, hetgeen eventueel aan kennis, doorzettingsvermogen en organisatorisch inzicht van de leiders der te stichten bedrijven mocht ontbreken.

Wat de uitbreiding van bestaande industrieën betreft, achten zij het welhaast ondenkbaar, dat een voorlichtingsinstituut op dit gebied mogelijkheden zou ontdekken, welke aan de aandacht van de betrokken ondernemers zelve ontgaan.

Het is waarlijk niet een geringe taak om met eenige zekerheid vast te stellen, of een bedrijf al dan niet levensvatbaar zal zijn, waarbij zich naast de vraag, of productie van eenig goed mogelijk is, tevens die, of het geproduceerde een loonnenden afzet kan vinden, voordoet.

De Kamers beseffen, dat het in belangrijke mate van den opzet en van de leidende personen van het Instituut zal afhangen, in hoeverre de hier geschetste overwegingen al dan niet werkelijkheid zullen worden. Maar wel meenen zij hieruit te mogen concluderen, dat reeds in den aard van het Instituut factoren zijn gelegen, welke tot een zekere scepsis ten aanzien van de mogelijkheden daarvan nopen.

Dit springt nog meer in het oog, wanneer men let op het groote differentiatie en ingewikkeldheid van het economische, in het bijzonder van het industri-

¹⁾ Het betreft hier de Kamers van Koophandel en Fabrieken gevestigd te Alkmaar, Amsterdam, Haarlem, Hilversum, Hoorn en Zaandam.

eele leven. *Deze maken het voor een beperkten staf van op zichzelf op eigen gebied zeer deskundige personen naar haar meening volstrekt onmogelijk om steeds met kennis van zaken de zoozeer uiteenlopende problemen te overzien, welke bij de oprichting van nieuwe of uitbreiding van bestaande bedrijven van allerlei en onderling zeer verschillende aard rijzen en omtrent welke het advies van het Instituut zou worden gevraagd.*

Als regel zal dus, evenals thans, een beroep moeten worden gedaan op voor den betrokken bedrijfstak ook thans aanwezige bijzonderlijk deskundige personen buiten het Instituut. Maar dat zulks zonder het bestaan van het Instituut niet zou kunnen geschieden en door de aanwezigheid van een dergelijke instelling in belangrijke mate zou worden vergemakkelijkt, vermogen de gezamenlijke Kamers niet in te zien.

De hier geschetste moeilijkheden om met volledige kennis van zaken voorlichting en leiding te geven zullen zich het minst doen gevoelen, wanneer het betreft, vestiging of uitbreiding van bedrijven door kleine nijveren, het overgaan van agrarisch op industrieel bedrijf, e.d. Door in de behoefte aan voorlichting van de betrokkenen op dit gebied te voorzien, kan wellicht een Economisch-Technologisch Instituut nuttig werkzaam zijn, althans indien moet worden aangenomen, dat hetgeen reeds thans aan mogelijkheden om voorlichting te verkrijgen voorhanden is, onvoldoende geacht moet worden.

Wat betreft de plaats, waar een industrie in het bijzonder moet worden of bepaaldelijk niet mag worden gevestigd, zou het instituut van voorlichting moeten dienen. De Kamers vestigen er de aandacht op, dat de beteekenis van de vestigingsplaats wordt overschat, omdat de feiten erop wijzen, dat de verschillende industrieën zijn gevestigd en goed geslaagd op plaatsen, welke bij beoordeeling en advies vooraf niet als daartoe meest aangewezen zouden zijn aangemerkt. Bovendien bewijst juist de huidige ontwikkeling van het verkeer in zijn nieuwe vormen de betrekkelijkheid van de plaats als factor voor de vestiging van industriele bedrijven. Verder is ons land arm aan delfstoffen, zoodat slechts bij uitzondering de wenschelijkheid van onmiddellijke nabijheid daarvan op de plaats van vestiging invloed kan uitoefenen. De Kamers wijzen er verder op, dat van dit standpunt bezien Limburg misschien een eenigszins andere positie inneemt dan de rest van Nederland, hetgeen zich echter praktisch bepaalt tot het punt der goedkope drijfkracht, zoodat het feit, dat daar een Economisch-Technologisch Instituut tot stand is gekomen, op zichzelf niet voldoende motief is voor navolging in andere provinciën. Ook is in de provincie Limburg de onvoldoende werkgelegenheid voor vrouwelijke arbeidskrachten meer geaccentueerd dan elders.

Hoewel wij ons met het bovenstaande zeer wel kunnen vereenigen, hebben wij nochtans eenige bezwaren tegen de behandeling van het vraagstuk inzake verdere industrialisatie van ons land. In de eerste plaats wijzen de Kamers erop, dat noch aanwezigheid van voor industrie geschikte grond- en hulpstoffen, noch een tot concurreeren met het buitenland in staat stellend loonpeil ons land voor industrievestiging aantrekkelijk maken; het eerste is nooit te verhelpen, aan het tweede lijdt ons land al zeer geruimen tijd.

Tal van industrieën hebben thans met ernstige moeilijkheden te kampen. Wanneer nieuwe bedrijven ontstaan, al dan niet van overheidswege in de hand gewerkt, is de kans zeker niet denkbeeldig, dat zij aan reeds bestaande afbreuk zullen doen, zulks te meer, daar deze nieuwe bedrijven, vooral wanneer het kleine en middelmatige ondernemingen betreft, op de binnenlandsche markt afzet zullen moeten vinden, terwijl de van oudsher bestaande exportbedrijven zich, door de omstandigheden genoopt, reeds meer dan vroeger op het binnenland hebben moeten richten.

Daarnaast vestigen de Kamers nog de aandacht op een andere zijde van voortschrijdende industrialisatie. Voor tal van, in het bijzonder agrarische producten, is ons land van uitvoer afhankelijk. En de uitvoermogelijkheden worden voor een belangrijk deel mede bepaald door den omvang van onzen invoer. Moge deze waarheid vroeger wel eens minder duidelijk aan het licht zijn getreden, de tegenwoordige reglementeering van het internationale handels- en betalingsverkeer heeft dit verband tusschen in- en uitvoer duidelijk tot uitdrukking gebracht.

Indien door voortgaande industrialisatie onze behoefte aan buitenlandsche goederen en daarmee onze invoer kleiner mochten worden, en de nieuwe bedrijven zich wellicht daarenboven op export willen toelagen, moet men er zich wel rekenschap van geven, dat de uitvoermogelijkheden voor de gezamenlijke takken van bedrijf nog sterker in het gedrang zullen kunnen komen dan thans reeds het geval is.

Het komt ons voor, dat de Kamers hier de gunstige gevolgen van een *gezonde* industrialisatie van ons land niet ten volle erkennen. Industrialisatie van ons land op economischen grondslag beteekent geenszins, dat de uitvoer van ons land hieronder zou moeten lijden. Het industrialisatievraagstuk moet niet statisch, maar dynamisch worden beschouwd. Voortschrijdende industrialisatie zal ongetwijfeld de koopkracht van ons land doen toenemen en daarmee tevens vraag doen ontstaan naar allerlei buitenlandsche producten, die wij in staat zullen zijn te koopen. Van tweeërlei kant zal dus de invoer worden bevorderd; eenerzijds door een toenemende vraag naar grondstoffen, anderzijds door een stijgende vraag naar buitenlandsche fabrikaten. Gaat men namelijk den invloed van de industrialisatie in Duitschland na, dan blijkt duidelijk, dat niet alleen de uitvoer maar ook de invoer sterk is toegenomen. Het wekt den indruk, alsof in het adres te veel met de crisisomstandigheden rekening wordt gehouden.

De Kamers hebben evenwel met bovengenoemde uiteenzetting niet te kennen willen geven, dat naar haar inzien verdere industrialisatie achterwege dient te blijven. De noodzaak voor onze werklozen en het bevolkingsaccres de mogelijkheid te openen in het productieproces te worden opgenomen, vindt ook bij de Kamers volledige erkenning. Met het bovenstaande hebben de Kamers er slechts op willen wijzen, dat industrialisatie niet geheel zonder schaduwzijden is. En indien de aanwezigheid van een Economisch-Technologisch Instituut een kunstmatige of al te zeer van overheidswege gestimuleerde uitbreiding van onze nijverheid in de hand zou werken, zouden bedoelde gevaren worden vergroot.

De Kamers ontkennen niet, dat de ingewikkeldheid van de tegenwoordige economische structuur, de moeilijkheid om alle terzake dienende factoren in binnen- en buitenland te overzien, het wenschelijk maken, dat desgewenscht voorlichting op industrieel gebied kan worden verkregen door hen, die tot vestiging, dan wel uitbreiding van een bedrijf willen overgaan.

Naar haar meening bestaat echter thans reeds op uitgebreide schaal die mogelijkheid. Naar verbetering van de outillage van ons land op dit punt, hetzij door uitbreiding, hetzij door het leggen van meer verband tusschen hetgeen nu verspreid is en in ruimeren kring bekend maken van de mogelijkheid, op velerlei gebied voorlichting te erlangen, kan zeker worden gestreefd.

Zeer terecht wijzen de Kamers hier op de wenschelijkheid om tot coördinatie van de verspreid liggende gegevens te komen. Dit punt heeft op het oogenblik al de aandacht van de hier te lande gevestigde economische en economisch-technologische instituten.

De gezamenlijke Kamers komen dan ook tot de conclusie, dat het oprichten van een Economisch-Technologisch Instituut in Noord-Holland geenszins

zal zijn het voorzien in een gevoelde behoefte en dat aan een dergelijk instituut geen overwegende betekenis uit een oogpunt van industriële ontwikkeling kan worden toegekend. In ieder geval achten zij het principieel onjuist om deze zaak provinciaal ter hand te nemen, zoodat, indien het College van Gedeputeerde Staten zich voor de oprichting blijft interesseren, beproefd moet worden om in dezen tot centralisatie te komen, hetzij doordat de Regeering een centraal instituut in het leven roept, hetzij de provincies gezamenlijk zulks doen.

Het groote bezwaar van provinciale instituten, nl. dat zij slechts bij uitzondering over de in concrete gevallen vereischte speciale kennis zullen beschikken, zal dus bij een centraal instituut belangrijk geringer zijn. De wellicht, doch geenszins noodzakelijkerwijs, grootere bekendheid met plaatselijke toestanden kan daartegen haar inziens niet opwegen. V.

Staatsbemoeying met het bankwezen in Duitschland en in de Vereenigde Staten.

Centralisatie van de credietpolitiek. Versterking van den invloed van den staat.

Het vergelijkend onderzoek tusschen het Amerikaansche en het Deutsche bankwezen, dat wij in het vorig nummer hebben gepubliceerd, heeft enkele verschillen tusschen beide bankstelsels aan het licht gebracht, die een uitvloeisel zijn van de structuur van het crediet- en bankwezen in genoemde landen. Op een fundamenteel belangrijk punt bestaat echter, aldus Dr. V. Wrede in „Die Bank” van 8 Mei jl. volledige overeenstemming in de doelstelling: nl. het toekennen van een grooten invloed op de geheele credietpolitiek aan een centrale instantie onder leiding van de circulatiebank, met medewerking van den Staat.

In beide landen werd algemeene staatsbemoeyenis met de banken, ondanks sterke hierop gerichte tendenzen, van de hand gewezen. In de Ver. Staten werden de bevoegdheden van den Federal Reserve Board sterk uitgebreid, terwijl in Duitschland een streng toezicht op de banken onder leiding van de Rijksbank werd ingesteld. De bevoegdheden van den Federal Reserve Board, welke ten deele reeds werden geschetst, en waarvan hier wellicht inzonderheid nog het recht tot vaststelling van de rente voor termijn-deposito's en tot een centraal toezicht op de transacties van de Reservebanken op de open markt dienen te worden vermeld, zijn zoowel in de bankwet als in de beurswet vastgelegd; de laatste benoemde tegelijkertijd als staatsorgaan voor het toezicht op de beurzen een commissie, welke later ook met de uitvoering van de wet op de openbare emissies werd belast. Niettemin kreeg de Federal Reserve Board lang niet zoo veel volmachten als de Deutsche commissie van toezicht; de Amerikaansche bankwet heeft reeds veel details geregeld en kan zich daarom niet zoo gemakkelijk aanpassen als de Deutsche. De Securities Exchange Act daarentegen, werkte met volmachten, speciaal voor de beurscommissie.

Het nieuwe Amerikaansche wetsontwerp, dat thans in behandeling is, zal den directen invloed van den Staat op den Board en den invloed van den Board op de Reservebanken nog versterken. Door de beperking van de depositoverzekering tot de member banks heeft de Banking Act van 1933 voorts reeds getracht alle banken geleidelijk onder invloed van het Reserve Stelsel te brengen, terwijl in Duitschland de controle van de commissie van toezicht (Aufsichtsammt) en van den Rijkscommissaris zich direct heeft uitgestrekt tot de instellingen, welke tot dusverre aan een speciaal toezicht van de landen waren onderworpen.

De omvang van deze controle blijkt het beste uit de algemeene bepalingen van § 32 van de credietwet, volgens welke de commissie van toezicht „voor het in acht nemen van algemeen-economische beginselen in de algemeene crediet- en bankpolitiek en voor het uit

den weg ruimen van voorkomende gebreken in het credietwezen heeft te zorgen” (al. 1), en beginselen voor de leiding van de credietinstellingen kan vaststellen (al. 3). Ook het recht van den Rijkscommissaris, om het voortbestaan van het bedrijf van een credietinstelling ingeval van schending van belangrijke algemeene belangen te verbieden (§ 6 al. 1c), verdient in dit verband speciaal te worden vermeld. De Amerikaansche wet kent daarentegen niet de instelling van het concessiestelsel en de daaruit voortvloeiende controlebevoegdheid.

Zowel de hervorming van het Amerikaansche als van het Deutsche bankwezen brengt een sterke uitbreiding van het recht tot inzage van de circulatiebank resp. van de met het toezicht belaste organisaties, omdat dit voor de doorvoering van een centrale credietpolitiek onvermijdelijk is. In de Ver. Staten waren de Nationale banken reeds altijd aan een zeer diepgaand onderzoek door den Comptroller of the Currency onderworpen en de Reserve banken moesten zich reeds na de Federal Reserve Act van 1913 van de aanwending van de aan de member banks verleende credieten op de hoogte stellen. De bankwet van 1933 tracht, zooals reeds opgemerkt, den kring van de onder controle van de Reservebanken staande instellingen door middel van de depositoverzekering uit te breiden, en onderwerpt tegelijkertijd de particuliere bankiers, die alternatief ten gunste van de depositiezaken beslissen, aan dezelfde plicht tot voorlegging en publiciteit als de member banks. Op deze wijze is thans b.v. de eerste keer een balans van de bank I. P. Morgan gepubliceerd. De Deutsche credietwet geeft den Rijkscommissaris practisch een onbeperkt recht tot kennisneming (§ 34) en legt de plicht wettelijk vast tot het regelmatig uitbrengen van een verslag aan de Rijksbank en aan het publiek (§ 20).

Nieuwe tendenzen in de ontwikkeling van de structuur van het credietwezen.

Niet alleen de gemeenschappelijke tendens tot het invloed uitoefenen en leiden van de credietpolitiek van een centraalpunt uit, is bij een vergelijking tusschen het Amerikaansche en het Deutsche bankwezen van belang, doch ook de hiermede verband houdende nieuwere ontwikkeling van de structuur van het credietwezen. Want in beide gevallen is een steeds grooter beroep op het bankstelsel voor het financieren van de uitgaven voor de economische en conjunctuurpolitiek van den Staat op te merken. In de Ver. Staten is deze ontwikkeling reeds buitengewoon ver gevorderd. Op 31 December 1934 bedroegen de credieten en effecten van alle member banks van het Reserve System ongeveer \$ 28 milliard; hiervan waren alleen reeds 9.9 milliard of ongeveer 35½ pCt. Amerikaansche staatsobligaties. Het totale bezit van de Amerikaansche banken aan staatsleeningen wordt op \$ 17 milliard geschat of op rond 60 pCt. van de huidige staatsschuld.

Over het geheel beliepen de aan effecten gebonden beleggingen, d.w.z. credieten tegen onderpand van waardepapieren en waardepapieren zelf, bij de member banks op 31 Dec. 1934 rond 72 pCt. van de totale beleggingen. Men krijgt een duidelijker beeld wanneer men bedenkt, dat ook de beleggingen van de Federal Reserve Banks voor ongeveer 30 pCt. uit staatsleeningen bestaan, en dat de depositoverzekering-maatschappij een deel van haar middelen eveneens in staatsleeningen heeft belegd. Deze ontwikkeling kan slechts worden verklaard uit de wijzigingen, welke als uitvloeisel van de laatste crisis zijn ingetreden. Tegenover het ontbreken van vraag naar kort loopend handelscrediet staan de afkeer van het publiek voor beleggingen op langen termijn en de noodzakelijkheid van den Staat om door het uitvoeren van openbare werken den nood der werklozen tenminste eenigermate te lenigen, waarbij niemand kan zeggen, hoe lang deze toestand zal voortduren.

Op deze wijze worden de credietbanken steeds meer beleggingsmaatschappijen voor staatsleeningen.

Een deel van de voorstellen van het ontwerp bankwet 1935 schijnt ten doel te hebben, de banken, welke over aanzienlijke overtollige reserves beschikken, tot meerdere uitbreiding van het particulier crediet te nopen; door het ontbreken van een gezonde vraag echter zou dit slechts een achteruitgang van de kwaliteit van de beleggingen beteekenen. Van andere zijde werd voorgesteld de banken te doen naasten door den staat, om ze daarna de geheele staatsschuld te laten opkopen.

In Duitschland rust het zwaartepunt van de beleggingspolitiek der credietbanken nog geheel op het verlenen van commercieele wissel- en bedrijfscredieten, hoewel het aandeel van de werkverschaffingwissels tot alle wissels niet officieel bekend is. De financiering van de werkverschaffing zal echter worden geconsolideerd; het plaatsen van een Rijksleening van R.M. 500 miljoen bij de spaarbanken vormt het begin. De Bankausschuss heeft in zijn verslag nadrukkelijk geconstateerd, dat het herstel van de geld- en kapitaalmarkt in den geest van den Nationaal-Socialistischen Staat, de kern van elke reorganisatie zal moeten vormen. Ongetwijfeld is men van meening, dat staatsleeningen evenals andere effecten in de eerste plaats op de kapitaalmarkt thuis hooren; volgens de bepalingen van de credietwet behooren zij, omdat zij beleenbaar zijn, ook tot de seconaire liquide beleggingen van de credietbanken. Hiermede ziet ook de Deutsche bankwetenschap zich voor het vraagstuk geplaatst, in hoeverre wellicht de tot dusverre gehuldigde likwiditeitstheorieën principieel moeten worden herzien. Voor de praktische bankpolitiek echter zal het bestudeeren van het Amerikaanse stelsel, dat op het gebied van de financiering van nieuwe staatsbehoeften het Deutsche stelsel heeft overtroffen, van zeer groote beteekenis zijn.

Koersdaling van Belgische Staatsobligaties.

De vrij aanzienlijke koersdaling van de Belgische staatsobligaties heeft terecht de aandacht getrokken. En wel om meer dan één reden. De conversie van een groot gedeelte van de staatsschuld, die de Regeering de vorige maand heeft doorgevoerd, had een min of meer gedwongen karakter. Hoewel de koersen van de staatsobligaties na de devaluatie aanzienlijk waren gestegen, rechtvaardigde het koerspeil in geen geval een conversie op de door de Regeering aangeboden voorwaarden. De Belgische conversie vertoonde eenige overeenkomst met de groote conversie in Italië in het begin van 1934.¹⁾ Kortens tijd na deze conversie trad een sterke reactie in het koersniveau in en op het oogenblik ziet men hetzelfde in België geschieden. Hieruit zou men kunnen afleiden, dat het kunstmatig ingrijpen op de kapitaalmarkt niet tot het gewenschte resultaat t.a.v. de renteverhoudingen leidt.

Wat de Belgische kapitaalmarkt betreft, kan men

¹⁾ Zie het artikel van den heer K. J. Groeneveld: „Het internationaal streven naar renteverlaging” in E.-S.B. van 22 Mei jl.

dit zonder meer nog niet zeggen. Het speciale Reguleeringsfonds van Frs. 1 milliard heeft in het begin de koersen van de staatsfondsen gesteund; op het oogenblik intervenueert het niet meer, naar het schijnt, omdat zijn middelen voor een belangrijk deel zijn uitgeput. Bij het vrije spel van vraag en aanbod zijn de koersen tot 90 à 92 pCt. gedaald. Opmerkelijk is echter, dat tegelijkertijd de koersen van gemeenteblijgaties zijn gestegen. Zelfs in die mate, dat het rendement van de grootere zekerheid biedende staatsobligaties in sommige gevallen wordt overtroffen¹⁾.

Ook het feit, dat het kapitaal weer naar het buitenland zou afvloeien, kan geen verklaring vormen. Integendeel de goudvoorraad van de Nationale Bank neemt nog steeds toe, in de laatste twee weken met niet minder dan ongeveer 180 miljoen Belga.

Er moet dus een speciale reden zijn, waarom de staatsobligaties onder druk staan.

Volgens de „Peuple” komt het aanbod van de zijde van de banken, die op deze wijze druk willen uitoefenen op de regeering in verband met het besluit inzake de controle op de banken, dat binnenkort is te verwachten.²⁾ In hoeverre dit juist is, kunnen wij niet beoordeelen.

De groote vraag is, hoever deze bankcontrole zal gaan. Het is geen geheim, dat de socialisten een zeer vergaande controle op het bankwezen wenschen, terwijl de banken zich slechts met een zeer geringen staatsinvloed kunnen vereenigen. De devaluatie heeft de positie van de banken weer aanmerkelijk versterkt en zij zullen thans waarschijnlijk niet willen aanvaarden, hetgeen zij onder den druk van de deflatie wel geaccepteerd zouden hebben. Het vraagstuk van de bankcontrole zal in de naaste toekomst waarschijnlijk ook politiek nog een belangrijke rol spelen.

V.

¹⁾ Volgens de Frankfurter Zeitung van 15 Juni jl.

²⁾ Zooals bekend, kan de regeering de bankcontrole bij Koninklijk Besluit afkondigen, omdat zij door de verkregen volmachten niet meer de goedkeuring van het Parlement noodig heeft.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN MEI 1935.

Diversen¹⁾

Bovendien:

f 13.630.000,—	3 m. Schatkistpromessen a f 991,25 = 3½ %
„ 9.520.000,—	6 m. „ „ 980,90 = 3¼ „
„ 21.774.000,—	3% 1-j. Schatkistbilj. „ „ 993,30 = 3¼/16 „
„ 2.911.000,—	3½% 3-j. „ „ 985,27 = 3 ⁰ /16 „
„ 6.017.000,—	3½% 5-j. „ „ 977,50 = 3,96 „

¹⁾ Conversie: Waterschap Electra f 250.000,— 3½% obl. a 100%.

Emissies in 1935.

	Nieuw kapitaal:			Conversies:
	Obligatiën	Aandeelen	Totaal	
	(In Guldens.)			
Jan.	6.892.240,—	—	6.892.240,—	77.148.500,—
Febr.	11.669.500,—	—	11.669.500,—	26.457.800,—
Mrt.	11.020.390,—	500.000,—	11.520.390,—	49.480.400,—
April	26.820.100,—	—	26.820.100,—	23.339.100,—
Mei	—	—	—	250.000,—
	56.402.230,—	500.000,—	56.902.230,—	176.675.800,—

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	9/15 Juni 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	9/15 Juni 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	1935	1934
Tarwe	14.054	440.156	643.770	2.400	7.837	20.409	447.993	664.179
Rogge	1.517	114.481	234.433	—	281	15.257	114.762	249.690
Boekweit	110	10.228	11.189	—	—	—	10.228	11.189
Mais	23.419	357.851	443.802	4.580	62.288	104.418	420.139	548.220
Gerst	1.634	147.690	183.046	265	18.154	27.229	165.844	210.275
Haver	2.026	59.914	70.450	—	1.460	2.206	61.374	72.656
Lijnzaad	3.048	69.831	119.492	6.765	218.445	122.321	288.276	241.813
Lijnkoek	2.210	16.625	46.571	—	—	25	16.625	46.596
Tarwemeel	248	8.432	9.487	70	2.953	1.338	11.385	10.825
Andere meelsoorten	270	13.426	28.525	—	1.339	2.962	14.765	31.487

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 17 Juni 1935.

		Activa.		
Binnel. Wis-	Hfdbk. f	32.466.931,27		
sels, Prom.,	Bijbnk. „	1.764.191,85		
enz. in disc.	Ag.sch. „	3.149.961,02		
			f	37.381.084,14
Papier o. h.	Buitenl. in disconto		—
Idem eigen portef.	f	785.725,—		
Af: Verkocht maar voor	de bk.nog niet afgel. „	—		785.725,—
Beleeningen	Hfdbk. f	104.439.145,53 ¹⁾		
incl. vrsch.	Bijbnk. „	9.533.527,18		
in rek.-ort.	Ag.sch. „	48.643.039,52		
op onderp.	f	162.615.712,23		
Op Effecten f	156.617.851,71 ¹⁾		
Op Goederen en Spec.	„	5.997.860,52		162.615.712,23 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	—		—
Munt, Goud	f	113.593.900,—		
Muntmat., Goud	„	506.258.572,58		
	f	619.852.472,58		
Munt, Zilver, enz.	„	21.848.424,58		
Muntmat., Zilver, ..	„	—		641.700.897,16 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen	39.580.749,18		
Gebouwen en Meub. der Bank	4.600.000,—		
Diverse rekeningen	3.559.894,76		
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S.No. 221)	15.486.148,55		
	f	905.710.211,02		
		Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—		
Reservefondsen	„	4.049.884,01		
Bijzondere reserve	„	5.675.000,—		
Pensioenfondsen	9.976.570,10		
Bankbiljetten in omloop	819.676.835,—		
Bankassignatiën in omloop	469.553,04		
Rek.-Cour. { Het Rijk f	2.010.912,51			
saldo's: { Anderen „	43.515.799,73			
		45.526.712,24		
Diverse rekeningen	335.656,63		
	f	905.710.211,02		
Beschikbaar metaalsaldo	f	295.950.603,53		
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„	739.876.510,—		
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	—		

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 73.789.100,—
 2) Waarvan in het buitenland f 2.203.584,60

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaalsaldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
17 Juni '35	113594	506.259	819.677	45.996	295.951	74
11 „ '35	113594	504.729	832.629	44.668	288.861	73
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
17 Juni 1935	37.381	—	162.616	786	3.560
11 „ 1935	39.182	—	175.280	786	3.138
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaalsaldo
15 Juni '35 ²⁾	130.370		175.660	32.440	47.130
8 „ '35 ²⁾	131.200		177.160	29.640	48.480
18 Mei 1935	103.979	25.732	173.281	28.779	48.887
11 „ 1935	110.479	26.743	175.944	32.748	53.746
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
15 Juni '35 ²⁾	1.730	75.700		12.060	63
8 „ '35 ²⁾	1.170	74.210		11.930	63
18 Mei 1935	581	10.964	52.021	11.413	64
11 „ 1935	489	10.848	51.224	11.494	66
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
12 Juni 1935	193.419	398.761	53.903	5.872	10.463
5 „ 1935	193.455	395.891	56.773	5.380	11.226
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
12 Juni '35	92.346	7.789	101.740	35.942	54.657	37,5
5 „ '35	89.976	7.612	102.592	36.110	57.564	39,3
22 Juli '14	11.005	14.736	42.185		29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
7 Juni '35	70.725	729	73	9.303	1.173	5.421	3.200
31 Mei '35	71.779	733	976	8.310	1.174	5.487	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diversen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Particulieren
7 Juni '35	5.805	2.381	82.125	185	2.624	11.239
31 Mei '35	5.805	3.156	82.776	159	2.611	12.315
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Devezen als gouddekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
7 Juni 1935	83,1	22,0	4,0	3.697,6	47,1
31 Mei 1935	82,4	22,0	4,0	3.731,5	86,0
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effecten	Diverse Activa ¹⁾	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 Juni 1935	337,3	653,8	3.732,3	735,1	205,81
13 Mei 1935	337,7	644,6	3.810,0	770,4	202,6
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 7 Juni, 31 Mei, resp. 40, 32 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data	Goud	Munt en metaal	Munt en diversen	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheidsfondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
									Schatkist	Partic.
13 Juni 1935	3.607	62	1.497	108	166	40	4.072	23	1.372	
5 „ 1935	3.526	63	1.449	115	166	40	4.076	30	1.240	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad			Wissels		
	Totaal bedrag	Goud-certificaten ¹⁾	„Other cash” ²⁾	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht	
29 Mei '35	5.890,5	5.868,3	219,9	8,3	4,7	
22 „ '35	5.841,8	5.820,8	232,8	6,6	4,7	

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
29 Mei '35	2.430,3	3.171,7	5.163,4	146,7	73,3	—
22 „ '35	2.430,4	3.148,5	5.143,9	146,6	73,3	—

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedevalueerd.

2) „Other Cash” does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

3) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 4) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
22 Mei '35	—	7.599	10.880	3.663	20.247	4.529
15 „ '35	—	7.598	10.844	3.634	20.157	4.549

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.